

no i poglavlje o likovnoj baštini Dubrovnika Palmotićeva doba u kome sinhrono upoznajemo Jaketu i njegov povijesni i životni kontekst. U zahvatima oboje auktora biografija je dobar povod ne samo za proširivanje znanja nego i za dokumentiranu pripovijest o dobu, političkim, društvenim i kulturnim prilikama. Materijalna ostavština vremena tako postaje svojevrsan tekst, svjedočanstvo o ljudskoj sudbini i duhu doba u kome se oblikovala. Takav se pristup u tradicionalnom nazivlju karakterizirao multidisciplinarnim i ništa ne smeta da ga i ovdje tako imenujemo, osim što nam je pripomenuti kako je tradicionalni metodološki instrumentarij oplemenjen elementima historiografske naracije, ali i iskustvom neo-historističkih auktora i načina mišljenja. To autorski dvojac nipošto nije omelo da, uza sve navedene metodološke rukavce, urone u realije do najmanjih sitnica, otkrivajući ne samo da arhiv može biti daleko zanimljiviji od predodžbe o hrpama zaprašenih papira, nego i da arhivski svesci znalčevu oku mogu biti izvor napete i korisne priče. O mukotrpu uranjanju u svijet papira koji nam jedini čuvaju prošlost svjedoče i zadnja dva poglavlja, gdje su se udružena pera oboje znanstvenika najprije poduhvatila minuciozna tekstološkoga istraživanja te objedinjavanja svih bibliografskih podataka važnih za predmet knjige.

Zahvaljujući iznimnom maru, vrhunskoj stručnoj obaviještenosti i interpretacijskoj darovitosti auktora, dobili smo sveobuhvatan snimak lika i doba Jakete Palmotića Dionorića, bitan i kao književnopovijesni uradak i kao kulturnopovijesna studija, ali iznad svega važan u ocrtavanju dramatičnoga, tragičnoga i sudbonosna vremena dubrovačke povijesti. Prvi put orisan je i junaki lik čovjeka dostojna onoga natpisa ispod kojega je toliko puta u životu ulazio u vijećnicu Dvora: *Obliti privatorum, publica curate*. U situaciji smo čitajući Palmotićevo

diplomatsko izvješće (ulomak) shvatiti što znači vještina diplomata, osebujan spoj psihološke analize i političkih prosudbi. Također, u situaciji smo shvatiti ne samo značenje domoljublja nego i važnost sustava koji počiva na zajednici, na skupnovlasti, u kome je društveno dobro gotovo potpuno potisnulo privatne interese. Ujedno, u prilici smo naslutiti po čemu je to Dubrovnik kao državni organizam bio toliko poseban i kako od njega možemo i trebamo naučiti neke elementarne društvene i političke vještine prijeko nam potrebne upravo danas. U krajnjoj liniji, možemo se podsjetiti da baština nije samo restaurirana dekoracija, nego prvenstveno kapital čija glavica ovisi o mudrosti nas samih. Niz povijesnih priloga, obilje vrhunskoga likovnog materijala samu knjigu ujedno čini vrhunskim artefaktom, a doba i likove koje tretira prezentira na dojmljiv, stručno kvalitetan i općinstvu iznimno zanimljiv način. Dubrovački centar Instituta Pilar očito i ovim naslovom nagovješćuje novu stranicu u izučavanju bitnog dijela nacionalne povijesti.

• Antun Pavešković

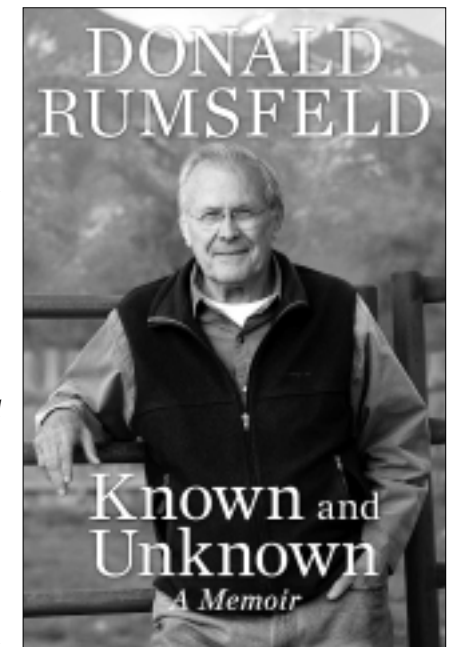
Donald Rumsfeld, *Known and Unknown: A memoir, Sentinel HC, 2011., 832 str.*

Donald Rumsfeld, američki političar koji će ostati upamćen ponajprije po posljednjoj dužnosti, dužnosti ministra obrane u administraciji predsjednika Georgea W. Busha, objavio je nakon polustoljetne političke karijere knjigu sjećanja. U politiku je ušao u doba predsjednika Eisenhowera, a sa trideset godina osvojio je mjesto u Predstavničkom domu Kongresa kao najmlađi zastupnik u tome tijelu. U doba demokrata, predsjednika Kennedyja i Johnsona, bio je republikanski kongresnik, a za Nixonova i Fordova mandata obnašao je ključne kabinetske položaje u njihovim administracijama. Donald Rumsfeld bit će zapamćen i kao najmlađi (13. po redu) i najstariji (21. po redu) američki ministar obrane u ukupno dva mandata što ga, nakon Roberta McNamare, čini najdugovječnijim ministrom obrane SAD-a.

Posljednji mandat na tom položaju, od 2001. do 2006. godine, izazvao je najviše kontroverzija. Na dužnost je naime došao s punih šezdeset osam godina, devet mjeseci prije 11. rujna. Idejni sukreator američkog odgovora u obliku vojne intervencije u Afganistanu, a potom i u Iraku, bio je dobrim dijelom i Rumsfeld. Iako se u knjizi prisjeća i razdoblja prije 2001. godine, ona je posvećena prvenstveno okolnostima i posljedicama njegova djelovanja na mjestu ministra obrane George W. Busha.

Memoari Donalda Rumsfelda počinju objašnjenjem naslova knjige, *Known and Unknown*. Naime, upitan na jednoj konferenciji za novinstvo postoje li poveznice između Sadama Huseina i terorista koji se nastoje domoći oružja za masovno uništenje, odgovorio je: »Izvještaji koji govore da se nešto nije dogodilo oduvijek su bili zanimljivi, jer kao što znamo, postoje 'known

knowns' [poznate poznanice]; stvari koje znamo da znamo. Također znamo da postoje i 'known unknowns' [poznate nepoznanice]; time želimo reći da znamo kako postoje neke stvari koje ne znamo. Postoje međutim i 'unknown unknowns' [nepoznate nepoznanice] — one stvari za koje ne znamo da ih ne znamo«. Takvi nadahnuti odgovori nisu bili rijetkost, pa su u knjizi takve izjave okupljene pod naslovom *Rumsfeldova pravila*. Primjerice, ako se čovjeka ne kritizira, moguće je da nešto ne radi kako treba. Primjer su za to česta razmimoilaženja s Colinom Powellom i Condoleeom Rice u administraciji predsjednika Busha ili s Henryjem Kissingerom u administraciji predsjednika Nixona. Izjava se može gledati i u svjetlu Rumsfeldove nesklonosti samoevaluaciji odluka. Rumsfeld ne ostavlja mjesta ni mogućnosti da su neke političke odluke bile pogrešne, a ne izražava ni pretjerano žaljenje kada priznaje da je bio njihov sukreator ili ključna figura

pri njihovu donošenju. Tako na jednome mjestu kaže da se nikada nije prilagođavao trenutačnim političkim vjetrovima, da ne troši vrijeme na uzajamna optuživanja i ne osvrće se niti iznova propituje opravdanost svojih ili tuđih odluka donesenih u realnom vremenu i na temelju nepotpunih informacija. U kontekstu značenja naslova, autor se na neki način ograđuje od mogućih kritika i kaže kako oni na odgovornim političkim dužnostima u vladama nikada nemaju cjelovite informacije, a to bi se dalo primijeniti na činjenicu da je SAD započeo rat u Iraku zbog nepostojećeg nuklearnog naoružanja. Čini se da su objašnjavanje okolnosti i odricanje od odgovornosti glavni motivi Rumsfeldovih memoara, pogotovo u dijelu (poglavlja 21-50) koji govori o ratu u Iraku i negativnim posljedicama za američku politiku. Iako je bio jedan od najmoćnijih ljudi tadašnje američke administracije, krivnju za većinu sigurnosnih propusta prepušta drugim političkim akterima. Tako je bivši ministar obrane C. Powell ocijenjen kao čovjek koji je prvenstveno slijedio vlastite interese, a ondašnja savjetnica za nacionalnu sigurnost C. Rice kao neučinkovita i neiskusna. Odgovornost za kaotično stanje nakon munjevitke vojne pobjede i okupacije Iraka pripisana je civilnom upravitelju Paulu Bremeru, koji se prekasno odlučio povjeriti upravljanje državom iračkim vlastima i nepromišljeno naredio raspuštanje iračke vojske. Što se tiče optužaba na njegov račun, naime da je dopustio da SAD uđe u rat s nedovoljno vojnika, Rumsfeld ih oštro odbacuje iako ga je na ostavku u studenom 2006. prisililo pismo osam američkih generala i admirala, svojevrsan presedan u američkoj politici, koji su ga optužili za teške propuste u vojnom planiranju.

Dick Cheney, američki potpredsjednik i njegov kolega iz administracije predsjednika Geralda Forda, jedan je od rijetkih kojima Rumsfeld nije uputio kritike. Iznenaduje

međutim što ga razmjerno malo spominje, iako ga je ocijenio kao jednog od najmoćnijih potpredsjednika u američkoj povijesti (2001.—2009.).

O bivšem predsjedniku Georgeu W. Bushu piše s poštovanjem koje mjestimično prelazi u divljenje. Jedna od rijetkih prijetpornih točaka između Rumsfelda i Busha bilo je predsjednikovo ustrajavanje, u skladu s manihejskim gledanjem na međunarodne odnose specifičnim za SAD, na izrazu *rat protiv terora* i inzistiranje na »uvođenju demokracije« kao glavnom motivu za rat u Iraku.

Jedan od zaključaka koje možemo izvesti iz knjige sjećanja Donalda Rumsfelda jest i da je kao ministar obrane SAD-a bio u mnogome — u pravu (npr. u inzistiranju na nužnosti svrgnuća Sadama Huseina). Važno je međutim napomenuti da je upravo razdoblje njegova mandata ispunjeno brojnim negativnim političkim odlukama i potezima: dezinformacijama o postojanju iračkog oružja za masovno uništenje, loše pripremljenoj postkonfliktnoj fazi invazije Iraka, odluci o osnivanju zatvora u Guantamamu, opisom Bliskog istoka kao političke »močvare«, trajno napetim odnosima s najvišim zapovjednicima američke vojske što je nerijetko bio uzrok nepotrebnih gubitaka ljudskih života.

Rumsfeldovi memoari postat će jedna od ključnih knjiga za razumijevanje motiva, načina razmišljanja i rada suvremene američke administracije. Osobita vrijednost knjige leži u tome što je autor dao uvid u brojne izvorne dokumente američke vlade koji su do sada bili nedostupni javnosti. Neovisno o tome gledamo li na Rumsfeldov doprinos američkoj vanjskoj politici sa simpatijama, ona će biti jedan od nezaobilaznih izvora za sve koje zanima pogled izbliza u jedan od nautjecajnijih centara moći u suvremenom svijetu.

• *Marijan Barić*

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM